

OSUDY *českých šlechtičien*

Slávka
Poberová

Copyright © Slávka Poberová, 2022

Copyright © ALPRESS, s. r. o.

Všechna práva vyhrazena.

Žádnou část knihy není dovoleno užít
nebo jakýmkoli způsobem reprodukovat bez písemného
souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací
nebo odkazů, které tvoří součást kritického hodnocení.

Copyright © Slávka Poberová, 2022

Redakční úprava Otilie Grezlová

Grafická úprava obálky Tomáš Řízek

Vydalo nakladatelství Alpress, s. r. o., Frýdek-Místek,

2022

shop@alpress.cz

1. vydání

ISBN 978-80-7633-925-5

PERCHTA

Perchta z Rožmberka,
provdaná z Lichtenštejna,
1429–1476

Narodila jsem se léta Páně 1429 do vznešeného lože Rožmberků. Otec, Jeho Milost Oldřich z Rožmberka, matka Kateřina z Vartenberka. Dnes si někdy říkám, jestli té vznešenosti nebylo až příliš. Nikdy jsem nepoužívala přídomek z Lichtenštejna. Nikdy. Vždycky jsem byla Rožmberkovna. Do svých posledních dní.

Matka mi zemřela krátce po narození. To se dost často stává, i když nevím, jestli dřív se to nestávalo mnohem častěji. Byla jsem svěřena do péče své tety Perchty z Kravař.

On je stejně důležitější otec. O tom pánovi se mi moc nechce vyprávět, ale musím. Už jsem řekla, že to byl otec, a otce poslouchat je povinnost každého dítěte. I když jsem se o něm později, už dospělá, dozvídala věci, které mu nesloužily ke cti.

Pst, o tom vykládám jenom potají, poslechněte si to a neříkejte to dál. On prý padělal naše rodinné dokumenty, nevím sice jak, ale povídá se, že až k rodu Orsiniů, což je velice vážený italský rod. Má jako my Rožmberkové

v erbu pětistou růží. Otec všechno zařídil tak, že právě jeden Orsini (anebo jich snad bylo víc, já se v tom nevyznám) měl založit i náš rod Rožmberků. Nechci na to myslet, povídám to jenom vám, bratři si o tom vyprávěli, že prý se tím chtěl podobat panovníkovi. Když jsem se ozvala, jako že jsem v místnosti a poslouchám, hned mi řekli, ať o tom mlčím, že to není pro ženskou. Ať si prostě pamatuji, že ten Orsini byl náš prapraprapředeek. Tak je to vždycky; my něco víme a ty o tom mlč. Není to pro tebe.

Takže byl náš prapraprapředeek. Já ovšem vůbec nevím, proč by tohle otec dělal, proč by musel právě nám ještě dodávat něco dávné slávy, Rožmberkové jsou přece slavní až dost. Jeden z nich se dokonce spojil s královským rodem, když si vzal vdovu po Václavu III. Docela by mě zajímalo, jaká ta paní byla. Byla přece královna a ty jsou mimořádné.

Máme obrovský majetek. Obrovskou moc. Anebo nemáme? Otec dost často naříká, jak je chudý. Že po něm každý něco chce, protože se vykládá, že si psal s císařem Zikmundem. Spojovala je nenávisť k husitům a ta bývala strašná, na to si už vzpomínám. Ačkoli na druhou stranu – nevím – otec snad býval i kališníkem. Ale na to si nevzpomínám, to se jenom mezi služebnictvem povídá. Uši mám docela dobré. Takže tohle moje povídání berte jako úvodní část, obecné seznámení s příběhem anebo s jeho hrdinou. Protože to já nejsem. Já nejsem hrdinka. Kdepak, já a hrdinka.

Vyrůstala jsem ve fraucimoru, stejně jako ostatní děti přede mnou i po mně. Mateřské pohlazení mi nechybělo, vždycky tu byla nějaká slečna nebo panna, která mě pohladila a polaskala. Samozřejmě nejdřív to byly chůvy, já jsem se prý jedné hrozně držela, když mi dávala napít, a vůbec jsem se jí nechtěla pustit. To mi povídala sestra Anežka, ta ještě matku zažila, ale moc dlouho ne, protože

matka byla pořád nemocná. Tu chůvu, jíž jsem se usilovně držela, dali samozřejmě pryč, protože není moc zdravé, abych si na ni zvykala. Nevím proč, ale nic jsem s tím nemohla dělat, byla jsem mimino.

Vyrůstat ve fraucimoru nebylo nijak příšerné. Jeho členky byly dost pečlivě vybírané a musely opravdu pracovat, to by otec nestrpěl, aby tam žily a jen tak se po-flakovaly. Jedna musela vyrábět ozdobné knoflíky, další střapce k šatům i k záclonám, ty nejhezčí se dávaly na zakončení ozdob pasu. Střapců nebylo nikdy dost. Třetí vyšívala polštáře a věci, na kterých záleželo, například šaty ke slavnostním příležitostem. Udělat parádní krum-plování, tedy prošívání zlatou nití, to je hotové umění! Čtvrtá a pátá šily všechno, co se dalo šít na rožmberském dvoře, od kalhot pánů po živůtky. Pánské kalhoty, to byla opravdu záležitost, na níž se dalo poměřovat, jakého mistrovství šička dosáhla.

Jenom ty nejslavnostnější šaty a kabátce se dávaly šít ven, anebo se pro ně či pro krejčího, který by je uměl ušít, jezdilo někam do ciziny, do Bavorska a nevím kam ještě. Ty šaty byly opravdu krásné, měla jsem je na sobě jenom párkrát, když mě předváděli nápadníkům. Pochopitelně jsem je oblékla na vlastní svatbu. V prvním okamžiku jsem si připadala, že to ani nejsem já.

Vždycky, když otec odjel, a on odjížděl docela často, nám dětem nastával ráj. Nejraději jsme si hráli na honěnou, hrad nám naprosto patřil. Běhali jsme z patra do patra a výskali, když jeden druhého dostihl. Já jsem se například hrozně bála utíkat kolem černé kuchyně. Anežka tam na mě jednou cíhala a sáhla na mě. Myslím, že jsem se i počurala.

Také jsme si hráli na vojáky a na husity, nikdo z nás nechtěl být husitou, takže já to dost často odnesla za ty nejmladší. Byla jsem v dětských letech dost plachá, proč to

nepřiznat. Také jsme po chodbách jezdili na koních, pochopitelně ne na živých, vyřezával nám je Franta z čeledína, ale říčeli jsme přitom jako opravdoví koně. Ani se nedivím, že nás vždycky někdo okřikl.

Když jsem byla trochu větší, mohla jsem se přiblížit bratrům, kteří se učili u domácího preceptora. Psát, počítat a latinsky. To by se mi docela líbilo, učit se, ale to se pro dívku mého rodu nehodilo. Musela jsem se naučit to, co je pro mě vhodné: šít drobné prádlo, potom prostěradla, pak už i polštáře, k těm patřilo vyšívání. Nemyslete si, vyšívání je dost těžké, od řádků s písmenky po gobelínové polštářky, dokonce i obrazy. Těch jsem moc neudělala, byla jsem nešika.

Abych nezapomněla na to, co mě opravdu těšilo: na hudbu a zpěv. Tenkrát jsem si zpívala, to dneska někomu povědět, tak se mi vysměje. I tančit jsem se učila. To už vůbec neumím, kdyby mě někdo vyzval, tak bych se musela usmát a odmítnout, že jsem unavená.

Tím posloucháním jsem se něčemu přiučila, trochu latinsky, počítat, aspoň tak, abych si uměla poradit v kuchyni, to bych byla pěkná hospodyně, kdyby se mi služby smály a podváděly mě. Ale toho jsem se nebála, já se služkami u nás vycházela dobře. To se mi mělo hodit. Až se vdám...

Co jsem ještě uměla, co jsem se naučila od bratrů? Přece číst. Měli jsme v Krumlově pěknou knihovnu, Anežka mě tam jednou přistihla, ale nic neprozradila, ona byla vždycky hodná. Měla mě ráda. Ne jako... Ne, ještě ne, ještě na to nechci myslet.

Ta knihovna byla moje velká láska, tam jsem ráda chodila, i když jsem ještě nedovedla vůbec nic přečíst, jenom jsem nasávala vůni, kterou vydávala. Takovou omamnou. Vůni knih.

Psát neumím. To bych se musela prozradit, že dávám pozor, nikoli jako moji bratři Jindřich a Jošt, ke kterým

později přibyl i náš nejmladší Jan. Tedy já jsem na rozdíl od nich dost špicovala uši, protože kdybych se prozradila, tak jsem měla utrum. Moje zvědavost by zůstala jenom zvědavostí. I když nevím, co jsem z toho měla. Psát jsem se nenaučila. Jošt se dal na duchovní dráhu, vzpomínám na něj jako na biskupa. Také se mi snažil pomoci, ale všechno byly jenom marné snahy.

Ještě jsem neřekla, že Joštem počínaje, pocházeli všichni z otcovy druhé manželky, Elišky ze Švamberka. Také umřela mladá. Jako by si Oldřich nedovedl uchovat ani jednu manželku! Ačkoli to třeba nebyla jeho vina, tehdy to tak sice vypadalo, ale ty ubohé ženské byly pořád obtěžkané. A porod jim dal pokaždé docela zabrat. To vím z vlastní zkušenosti.

Hoši byli skuteční nezbedové. Ale dneska jsou jiní, dospělí, starají se, moc by mi chtěli pomáhat, aspoň jejich dopisy jsou pro mě velkou úlevou. Vždycky, když od nich nějaké psaní dostanu, polije mě horko a musím někam zalézt a vyplakat se... Ale ne, nejsou to jenom dopisy, posílají mi peníze, Jindřich i Jan, také Jošt sem tam něco pošle.

Někdy mě napadá, že jsem se měla prozradit, přiznat, že je poslouchám. Kdybych to udělala, nebyla bych tolik závislá na druhých lidech. Naštěstí je můj písař docela povolný. Až si říkám, že je do mě zamilovaný. Blázínek, do mě! Do dcery Jeho Milosti Oldřicha z Rožmberka! Ačkoli nevím, jestli to je nějaká výhra, mít takového otce. Otce, který se ulakomil natolik, že zapomněl na svoje dítě. Zapomněl za mě zaplatit.

Když jsem se učila vařit, tak mi docela chutnalo. Až na mě museli křičet, ať tolik nejím, že nikdo nechce tlustou paní. Ale já měla hrozně ráda zvlášť sladké. Takové tvarohové šišky kupříkladu. Dělala je Juliána a byly nepřekonatelné.

„Utřete kousek čerstvého másla s dobrým tvarohem, přidáte k tomu kvasnice, trochu cukru, hrstku malých čerstvě umytých rozinek, když byly předtím naložené v pálenice, bude to ještě báječnější. Do toho dáte tři žloutky a dvě celá vejce, dobře promícháte, pak vyklopíte na vál posypaný trochou mouky. Rozválíte, uděláte na prst dlouhé a na prst široké šišky a necháte je asi půl hodiny kynout. Pak přijde na řadu smažení, nejlíp v rozpáleném másle.“

Byla to lahoda, olizovala jsem se až za ušima.

Jo, tak to na světě chodí odjakživa, hoši jednou budou ve válce, když přežijí, zdědí rodový majetek, děvčata se vdají. Já jsem se vůbec nezpěchovala, vždycky jsem věděla, že se musím vdát. Ty neprovdané z nás se budou starat o nemocné a chudé. Netušila jsem, že mě to také jednou čeká.

Tak jsme my děti vyrůstaly, se mnou i Anežka a Lidmila, jenom Kateřina nás opustila, když byla malá. Anežce se ty vdavky nějak nepodařily, zůstala navždycky sama, ach, kdybych jen věděla, jak si to zařídila! Uměla zdatně lovit, třeba to bylo tím. Opravdu nechtěla sama hledat ženicha. Když viděla, co mi ten můj vyvádí, jistě ji chuť na vdávání přešla. Ještě že ji neopustily takové ženské zájmy, všechny děti miluje a stará se o ně. I o ty moje.

Já bych se starala též, ale musím psát dopisy. Snad jednou, jednou se někdo ustrne a pomůže mi. Často však ztrácím naději, nedovedu si dost dobře představit, jak by někdo mohl pomoci.

Lidmila si vzala Bohuslava ze Švamberka, aspoň ta si může blahopřát, její muž je jí správnou oporou. Pán Bůh jí přeje a snad i bude přát, aspoň jedné z nás. Na ni otec nějak zapomněl, třeba mu došlo, že se mnou žádný majetek nezískal a ještě by měl platit věno. Ach Bože, to už snad je každíčkému jasné, že je na peníze; každý groš desetkrát

obrábí, než by ho vydal. Jeho Milost Oldřich z Rožmberka, pán nad pány, a takový držgrešle!

Připsal mi po svatbě velké peníze, ale nepočítal s tím, že je bude muset zaplatit hned a v celé výši. Pár neděl, pár měsíců, pár let zdržení, tak si to vymaloval. Ale přepočítal se, ano, přepočítal.

Po svatbě jsme žili v Mikulově, pak jsme se přestěhovali do Valtic. Samé pěkné hrady, že, ale jaká to byla dřina v nich žít! Můj muž Jan V. z Lichtenštejna chtěl totiž všechno okamžitě. Ovšem, musel vyplatit bratra a bratrance. Zdaleka nebyli ještě vyrovnaní, o čemž můj otec neměl tušení. To mu žádný špeh nemohl prozradit.

Takže mi bylo dvacet let a vdávala jsem se. Pochopitelně to byla svatba domluvená rodinou, ženich byl o dvaadvacet let starší, ale byla slavná. Ženichovo jméno se tenkrát psalo z Liechtensteina, to se mi docela líbilo. Tak jsem byla hloupá.

Byl docela zámožný, měl rozsáhlé vlastnictví mikulovské a valtické, v Dolních i Horních Rakousích, hrad Steirregg – jenomže měl ještě podílíky. Bratr Jindřich a bratranec Vilém. Také měl matku Hedviku z Pottendorfu a dvě sestry, Alžbětu a Barboru. Kdo z nás mohl předpokládat, že všechno vezme takové obrátky?

Jestli jsem si někdy myslela, že se všemi budu žít v pohodě, tak to byl omyl. Alžběta byla zlá a Barbora naprosto šílená. Opravdicky šílená. Jenom se tupě smála a chechtala se každému do očí. Přitom kulhala a předváděla se, třeba tancem. Ale to nebyl tanec, to bylo křepčení.

Můj manžel se mi ani trochu nelíbil, měl docela bezkrevný obličej, v němž vynikaly jenom studené rybí oči. Díval se na mě, a jako by mě neviděl, vůbec se mě nedotkl. Když jsem si ho potajmu lépe prohlížela, uviděla jsem jakési pavoučí nohy.

Pane Bože, koho jsi mně to ráčil vybrat?

A jak se choval! Vybrané mravy to právě nebyly. Patřily na dvůr nebo do čeledníku, ne k nám do hodovní síně. To bylo na pováženou, ale ještě jsem to překousla, sotva jsme se znali, to se jistě spraví. Já byla pro ně ovšem cizinka, oni mluvili zásadně jenom německy.

Byli katolíci, to by mi nevadilo, byla jsem jako všichni u nás vlažná katolička. Když mně děláš dobře, tak si vyznávej klidně kalich. Pán Bůh je jenom jeden. Oni ale byli zcela fanatičtí. Pořád jenom kostel, pořád se modlili, ke služebným se chovali, jako by tam nebyly. Já si navíc přivezla pěknou výbavu: peřiny, nádobí, stříbro, otec se docela ukázal, plátno bylo jemné, jemňoučké, chtěla jsem si z něj ušít nějaké košile. Paní Hedvika se na to vrhla a hned si všechno naskládala do své truhly. Dokonce i můj hrneček na snídaneň mi zabrala!

Já jsem tam stála a byla jsem docela nahá. Tedy obrazně, ale to bylo jenom tenkrát, na začátku, pak jsem se často přistihla, že nemám co na sebe, že si na věky vypůjčily moji sukničky a živůtek. Otop do kamen nikde žádný nebyl nachystaný, musela bych pro něj daleko na dvůr a vůbec jsem nevěděla kam. Sluhu mi nedaly, moje krásné peřiny se také dočista ztratily.

Nejstrašnější bylo, že mi postupně nedávaly najíst, takže jsem často trpěla hladu. A že by mi daly aspoň trochu peněz, abych si mohla něco koupit, to jim ani nepřišlo na mysl. Ještě že otce napadlo dát mi s sebou pár služebných, Juliánu a Stázu, i ty písaře. Poradili mi, ať to zkusím se na někoho obrátit, ať v tom nejsem sama.

Já je poslechla, vybrala jsem si purkrabího, ale to jsem se potázala se zlou. On totiž žil s paní Hedvikou! Muchlali se přede mnou – a k tomu se připojily ty dcery! Pane Bože, to bylo boží dopuštění! A nejenom takhle, oni se přitom scházeli i potají v hradní věži, a co tam provozovali, to nechtějte vědět. Já o tom pochopitelně věděla, ženské si

o tom povídaly, když vařily a já jim přísluhovala, ale tohle bylo přece jenom moc.

Můj muž mi odmítl dát peníze na moje potřeby, mluvil i o tom, že mé služebné, které jsem si s sebou přivezla, vyhodí, ať si jdou, kam chtějí. Ani smluvený důchod jsem neviděla, a můj podíl na Steireggu – kde asi byl? Já z něj dočista nic neměla. Chtěla jsem se tam odstěhovat, to jsem řekla jenom tak z trucu, ale to jsem si naběhla, paní Hedvika se mi vysmála.

*„Můžeš tam jet jenom sama, a kdo by ti tam rozuměl...
Kromě toho není zatím jisté, že ti na Steireggu patří
brána, která k němu vede...”*

„Dcera má poslouchat jen manžela svého,” pravil mi jednou otec. Mám přece muže, ten se má o mě postarat. Třeba mě může i zbít, když to zasloužím.

Já jenom koukala jako vejř. A to se mi po Krumlově stýskalo! Vždyť já tam vedla docela vznešený život! Ale teď? On může všechno, já nic. On má právo na mimomanželské styky, já jenom na oči pro pláč. Můj manžel by mě nejraději opustil. Proč to všechno takhle je?

Pochopitelně to bylo kvůli věnu. Můj otec mu nemohl vyplatit tisíc kop, které mu za mě slíbil, protože hotové peníze neměl. Pořád válčil na všech stranách, což ho stálo spoustu peněz.

Hezké to bylo náramně. Pomýšlela jsem na rozvod, ale to byl jenom takový nápad. Rozvod v naší vysoce postavené aristokratické rodině ne, to vůbec nepřipadalo do úvahy. O tom by si povídali snad i vrabci na střeše.

Byla jsem zoufalá, zuřivě jsem přemýšlela, co bude dál. Pak mi to najednou blesklo. Vždyť mi otec dal s sebou nejen služebné, ale i písáře! Napíšu mu dopis a bude to. Všechno se tím vyřeší...

Napřed jsem si zopakovala, jak se takové dopisy píšou. Jeho Milost Oldřich z Rožmberka na to velice dbal. Stejně jako na to, jak ho budu oslovovat. Já jsem věděla, že to bude těžké, ale už mi nic jiného nezbyvalo.

„Milý otče, Milosti, slitujte se nade mnou jako otec nad svým dítětem, rozpomeňte se na to, že jsem se ze svévole nevdávala. Ano, já vím, je teprve několik měsíců po svatbě a já musím přiznat, že prý mě můj muž a jeho matka a sestra chtějí otrávit. Říkaly to služebné, ty, se kterými mohu aspoň pár českých slov promluvit, ano, i těch služebných mě chtěli zbavit.

Můj muž, až mi to je hanba povědět, se mnou vůbec nespí, schovává se. Ukazuje mi tak velikou nelásku, že kdekoli mně uzří, tu se honem ubírá jinam. Utíká přede mnou, tak to je. Již jsem všeho okusila, chodila jsem za ním do pivnice i do kuchyně, ba i do maštale, tam jsem ho mohla potkat docela nablízko, ale on přede mnou zase utekl, to mnoho dobrých lidí vidělo.“

Pravda, potom se ke mně měl, asi mu někdo vykládal, že se mnou musí spát, jestli chce mít potomka. Opravdu, narodila se mi holčička, Alžběta jsme ji pokřtili. Nevím po kom, já se ani neptala, ale bylo to jistě po manželově sestře.

Já musela žít s tou bláznivou, s Barborou, tu prý přivezli na Mikulov z Vídně. To abych snad příliš nezpychla. Tchyň a druhá sestra se zase uklidily do Vídně. Nejspíš aby si ode mne odpočaly.

Bůh ví, pokolikáté jsem byla vděčná osudu, že mi otec dal s sebou pár českých služebných, ty mi byly jedinou útěchou, k nim jsem se stále obracela, když mi bylo nejhuň. Jejich přítomnost Jana též zrazovala od toho, aby mě bil. Před nimi.

Moje komorné se o tom zmiňovaly, kdypak by se dřív, když sloužily na Krumlově, nadály, že jejich paní bude bratra o kobereček prosit, o peřinu a duchnu, aby měla na čem sedět, čím se přikrýt. Snad ten člověk, jako Jan, a ta bába ani nejsou lidi.

Musela jsem si půjčovat, když jsem něco potřebovala, jsem zapsaná v krčmě i v masných krámech jako kterákoli jiná žebračka. Nechtěla jsem, aby moje holčička trpěla tak, jako jsem tu trpěla já. Otec mi přece jen poslal pár grošů, Jindřich si dal záležet, ten poslal ještě víc, takže z toho zase byly řeči, že jenom utrácím. Utrácím a žebrám.

Poté, co byl můj manžel zase ke mně svolný, se mi narodil i chlapec, pokřtili jsme ho Andreas. A všechno se opakovalo. Ukrutné chování manželovo, nic nepomáhaly ani zásahy druhého mého bratra Jana a biskupa Jošta u krále Jiřího z Poděbrad. I další lidé zasahovali, kníže Oldřich Celský i rakouský pán Albrecht z Ebersdorfu, to na otcovu žádost, přece jenom jsem mu byla ještě docela blízko. Třeba se styděl za to, do čeho mě uvrtal. Jenomže právě tenkrát začala v Čechách další válka a odváděla všeobecnou pozornost od mého utrpení.

Janovo dobré chování zase zmizelo, už nebylo nutné se ke mně lísat, už měl dvě děti. Ale nechal je napospas hladu a zimě. Opravdu nevím, proč je chtěl, že by kvůli dědicství? Jakému? Když bylo hošíkovi deset let, požádal mě o něj a musela jsem mu ho dát. To bývalo zvykem u nás i v Rakousích, hoši se teď budou muset učit. Ale čemu ho chtěl naučit on?

„Ach Bože, mohls mě raději do země zakopat než mě dát takovému zvířeti, otče můj mileny.“

Ujela jsem na Krumlov, sestra Anežka tehdy poznamenala, že dokud bude země nosit Jana z Lichtenštejna, dotud nebude dobře. Nemýlila se.

Někteří říkali, že jsem snad mimo sebe, že to nemůže být pravda, co o něm píšu, ale já jsem opravdu byla docela jako to ubožátko. Aleš ze Šternberka se na Mikulově zastavil a všechno otci potvrdil. Mé potupy i zjevné nouze už byla plná celá Morava i Rakousy, ať to všichni vědí, jaký je na mě můj manžel. Všichni mu to zazlívají, i mému otci. Ale já byla ta, kdo uvalil hanbu na oba rody tím, že jsem o tom psala. Pane Bože, to je divná spravedlnost!

Co na to Jeho Milost Oldřich z Rožmberka? Zase mi poslal pár dukátů. Zato k bratru Janovi jsem mohla být upřímná. Už mu těžko odešlu dopisy a vzkazy, protože na to nemám peníze. Můj muž mi sliboval, že mi nějaké dá, ale nedal mi nic. Sliby chyby.

„Prosím tě, ať mu otec vyplatí to moje věno, on o tom velice mluví. Teď dokonce se znovu objevil ve hře Steierregg, chce ho o něj požádat jeho bratr. Ale ten hrad je přece můj. Ano, to se ke mně dobře choval, jenom když mě potřeboval, a já blázínek jsem mu to spolkla.“

Už jsem vůbec nevěděla, jak dál.
Tak jsem složila zbraně.

„Tak, milý otče, milý pane Oldřichu z Rožmberka, neslitoval ses nade mnou jako otec nad svým dítětem, nerozpomněl ses na to, že jsem se ze své vůle nevďavala. Napsala jsem pětadvacet českých dopisů, nějaké německé, a nic, vůbec nic dobrého z toho nevzešlo. I můj hošík zahynul, pochopitelně při výuce. S čím ho to nutili zacházet? S mečem?“

Ale od chvíle, kdy jsem od pětatřiceti žila zase zpátky na Krumlově, mě můj muž vůbec neviděl. Ano, opustila jsem ho. Přijala jsem svůj úděl. Nic jiného mi nezbývalo.

Můj manžel se na mě rozpomněl ve své poslední hodině. Nechal si mě zavolat a prosil, abych mu odpustila. Odmlítla jsem. Já mu budu odpouštět, Pane Bože? Prý mě proklel. Tak ať.

Když zemřel, odstěhovala jsem se do Vídně. Usadila jsem se v klášteře benediktinek.

Také jsem zjistila, že mě vydědil. Všechny své síly jsem vrhla na to, abych aspoň něco dostala z dědictví. Vždyť já si to zasloužila, já jsem si zasloužila každý groš.

Do Vídně dorazil mor, tak jsem se rozhodla ošetřovat nemocné, pro které není na tomto světě útěchy, jako pro mě nebylo. Ano, léčení patřilo těm nevdaným. A mně. Jako bych nikdy nebyla vdaná...

O tři roky jsem přežila svého muže, všechny jsem přežila, i syna i dceru, i ty dvě ďáblice. Kdyby to deset nebo dvacet let bylo, umřu jako Rožmberkovna.

ANNA

Anna z Rožmberka,
provdaná z Hradce,
1530–1580

Vzala jsem si přízrak. Pán Bůh mi rač odpustit, ale já to jinak neumím povědět. Můj manžel Jáchym z Hradce je nejvyšší český kancléř a jako takový pobývá u vídeňského dvora a s ním podniká velké i malé výpravy. Zábavné i pracovní. Tak už chápete, jak jsem myslela ten přízrak? Pán Bůh promine, ale já ho moc často nevidím.

Bylo mi šestnáct let, tedy léta Páně 1546, když mi naši pověděli, že se budu vdávat za Jáchyma z Hradce. Bylo to domluvené už dávno, snad jsem ještě nebyla na světě. Moje matka Vendelína ze Starhembergu byla po smrti, zemřela hned po mém porodu, za kmotru mi byla sama královna Anna Jagellonská. Můj otec Jošt III. z Rožmberka si vzal jako druhou manželku Annu z Roggendorfu a ta mu porodila další dva syny Viléma a Petra Voka, jakož i tři dcery – Alžbětu, Bohunku a Evu, těm všem jsem tedy byla nevlastní sestrou. Tenkrát mi to bylo dost jedno, ale později se mi to docela hodilo. Měla jsem je ráda. Nejvíc Petra Voka.

Byla jsem poslušná. Vždycky jsem věděla, že se jednoho dne musím vdát. Jejich rozhodnutí navíc nebylo nejhorší. Už jsem věděla, že je Jáchymovi dvacet let a že jeho otcem je Adam I. z Hradce, který se oženil s dcerou nejvyššího purkrabího (jejíž pratetou je Johana, druhá manželka našeho krále Jiříka z Poděbrad) Annou z Rožmitálu. Že má rodové sídlo v Jindřichově Hradci, na zdejším zámku.

Když jsem pak do toho zámku vstoupila, tak jsem doslova zírala. Zámek byl nádherný. (Bude ještě nádhernější, až tu Adámek, jeho a můj syn, dokončí všechny úpravy, ke kterým se odhodlal. Prý renesanční... Ale to já už tady nebudu. Docela toho lituji, myslím kvůli tomu zámku. Bude v něm mnohem víc převětů, záchodů, to se mi na tom líbí. A prý nebudou jenom ve venkovních zdech. Ženské se nebudou muset ohlížet, kde to je, aby si mohly ulevit, když to na ně přijde. Tahle renesance opravdu myslí na lidi.)

Do Jáchyma jsem se okamžitě zamilovala. Ale co z toho, když mi za pár dní sdělil, že musí odjet. Že si budeme psát. Psát, co mu asi budu psát? Že se mi po něm stýská? Že jsem se ráno probudila a nevěděla jsem honem, co budu dělat?

To jsem ještě zdaleka netušila, že se naše manželství bude odehrávat víceméně v těch dopisech. Stejně jako jsem neměla zdání, že toho budu mít k psaní habaděj. Všechno o domácnosti, všechno, co mi sdělí návštěvy, kdo zavítal na náš zámek, co mu mám vyřídit, kdy přijede, co mi asi přiveze, bude toho hromada. Také se mi stýská. Bodejť, císař ho pozval na hon, jindy na nějakou jinou zábavu. Ale chyběl i pracovně a já si mohla oči vyplakat.

„Včera přijel kočí Vaší Milosti domů a žádného psaní mi nedonesl. Já si nedovedu představit, že se ztratilo někde cestou, anebo jestli jste už na mě ráčil

zapomenout, můj milovaný. Byli jsme spolu pouze krátkou dobu, takže žádný div by to nebyl. A pečujete vůbec o sebe? Byl jste příliš často nemocen... Vaše matka mi to vykládala.“

Odpověď přišla, ale tu tady nebudu uvádět, tu si nechám pro sebe.

„Já už toužebně čekám, až zase přijedete. Je to hrozné, ta Vaše cesta do Frankfurtu. Co se tam může dít tak světoborného? Ach ne, já si nestěžuji, to vím, že to je záležitost Vašich pánů Habsburků. Kéž je Pán Bůh zachová co nejdéle. Představte si, že mi kuchař pověděl, že se pod ním propadla podlaha v naší kuchyni, zdá se mi už na čase ji opravit.“

Následoval dopis plný úzkosti. Mojí úzkosti.

„Zase někam jedete, budete bojovat v bitvě u Mühlbergu. Kde to je? To si vůbec neumím představit, jak Vás nějaký cizí pán píchne kopím. Anebo se už bojuje jinak? Pro nejvyššího Pána Boha, neračte mi toho k mému zármutku učinit, poněvadž žádný zemský úředník nejede na to bojiště, aspoň já jsem to neslyšela, neračte Vy jako první úředník zemský být porubán.“

Ale on se vrátil v pořádku a já byla samodruhá. O tom jsem mu hned dala vědět. O téhle věci jsem mohla psát až do alelujá.

„Z daru Pána Boha se všichni dobře máme a zdraví jsme. I já se svým břichem zdravá a čerstvá jsem, jako bych ani nebyla obtěžkaná. A to děťátko ve mně se má čile k světu.“

To byl vynikající námět k hovoru. Bylo to mnohem lepší než mu pořád psát o svých starostech s domácností. Také s jeho matkou, s tou jsem se něco natrápila. Byla energická, až Bůh brání. Pořád mi radila, jako by snědla všechnu moudrost, ovšem, byla praneteří královny Johany. Tou mi pořád mávala před nosem. Co sama nedovedla, na to si honem vymyslela nějaký dočista nový recept, jenom aby měla pravdu. Však on její muž byl oddaným stoupencem Habsburků. Když byl Ferdinand I. zvolen českým králem, nesl při obřadu zlaté říšské jablko a na slavnostním plese král věnoval druhý tanec po královně jeho manželce Anně z Rožmitálu. I to jsem musela stále na mít na paměti, jako bych na to mohla zapomenout. Ona mi to často připomínala.

„Mám se moc dobře, i se svým břichem, to už jako těsto kyne. A to děťátko uvnitř se pohybuje jen což. Žádám jenom Pána Boha, aby mě – až ten můj čas nastane – aby mě od toho všeho pěkně pomohl.“

Prosila jsem Pána Boha zbytečně, po prvním i po druhém porodu děti zemřely. Mohla jsem jenom předstírat, že mi to je docela lhostejné, ale nebylo.

Trápila jsem se hrozně moc, ale naštěstí ne dlouho. Zase jsem byla samodruhá.

Zase jsme povolávali kojné a chůvy do služby. Vždyť já musela využít každické chvílky, kdy byl můj Jáchym doma. Musela jsem se na něj vrhnout a líbat ho a...

Když nebyl, také jsem musela žít. Měla jsem fraucimor, bylo v něm dvanáct dívek, sama jsem je vedla. Musely šít a přešívát všechny oděvy pro mě i pro sebe, to bylo nějaké práce. Jáchym většinou šil u dvorských krejčích, s tím jsme práci neměly. Vyšívaly, krumplovaly – to je dočista těžká práce, to by žádný mužský nesvedl, předtím, přitom

se povídalo a docela se i smálo. Měly jsme u sebe i bláznivou Kateřinu, ta nás všechny pobavila, když už nám bylo smutno.

Bylo nezbytné myslet i na to, že je musím dobře provdat, i to byl můj úkol. Dvanáct dívek a všem opatřit manžela, proti tomuhle úkolu byly všechny ostatní povinnosti docela malé. To není jen tak. Každý rodič počítá s tím, že když dávají dceru k nám do fraucimoru, tak ji provdáme, dokonce provdáme skvěle, jak by jejich rodiče jaktěživi nesvedli. Také od nás dostane výbavu a pár peněz do začátku, ty se budou vždycky hodit.

„To jsem Vám ještě nenapsala, můj milovaný pane, že malé Aničce začaly růst dětské zoubky. Byla přepadlá, už jsem dost myslela na to, že si ji k sobě Pán Bůh vezme, jako už udělal s dvěma dětmi předchozími. Ale už na to nebudu myslet.“

Nevzal si, Pánu Bohu díky. Rostla a dělala mi radost. Protože co jiného jsem mohla dělat, než si s ní hrát?

Po Jáchymovi se mi strašně stýskalo. Že mě líbá, to jsem si někdy představovala, někdy v noci, když už všichni spali, za to mě snad Pán Bůh nepotrestá. Je to můj manžel...

Jáchym ovšem byl zodpovědný nejen za mě a za Aničku. Musel sloužit Habsburkům do roztrhání těla. Nejdřív se stal purkrabím hradu Karlštejna. Pak byl osobním komorníkem Ferdinanda I. a tajným radou.

Konečně se ujal nejvyššího kancléřství, ale to už víte, takového jsem si ho brala. Jednání říšských sněmů v Augsbu-rgu, ve Frankfurtu a v Řezně ho zaměstnávala celá padesátá léta, docela jsem přitom přemýšlela, kde vzal čas, aby se mohl věnovat záležitostem domácím. Těch měl fůru, všechno to účtování. Já jsem byla na ostatní záležitosti úplně sama.

Jeho věrnost habsburskému rodu ocenil španělský král Filip II., když mu po Vratislavovi z Pernštejna jako druhému udělil rytířský Řád zlatého rouna. Víím, je to obrovské vyznamenání, ani neumím povědět jaké, ale já bych měla Jáchyma přece jen radši doma.

Však i jeho matka Anna z Rožmitálu (ta, co byla praneteř královny) mu domlouvala. V tomhle jsme se shodly.

„Nemysli si, už by byl nejvyšší čas, abys přihlédl k hospodářství. Snad by to bylo i pro Tvůj měšec dobré, lepší než třeba v Augsbuurgu nebo v Řezně.“

Někdy v té době se dostali do jindřichohradeckého vlivu rožmberští sirotci. Bylo to tady zvykem, už Adamovy syny Jáchyma a Zachariáše (u těch jsem já ještě nebyla, vždyť právě Jáchym se pak stal mým manželem) hlídala Anna z Rožmitálu (praneteř královny). Neuplynulo mnoho let a Petra Voka a jeho sestry jsme hlídali i my.

Viléma ne, toho se to netýkalo, byl z nich nejstarší a už ve věku, kdy hlídat nepotřeboval. Mohl začít studovat. O menší děti se měl starat Petr V. zvaný Kulhavý, tehdejší majitel rožmberského domu. Ale ten na ně nestačil. Tolik mrňat najednou! Navíc byl šetrný, až Bůh brání. Neměl proto rád Annu z Roggendorfu, jejich matku, protože měla vysoké nároky na svůj vdovský podíl po Joštově smrti. Do sporu se zapletl její bratr, čímž se ten spor stal mezinárodní, a tak musel zasáhnout panovník. Ale moc platné jí to nebylo, musela se sebrat a hajdy zpátky do Rakouska. Bylo mi jí docela líto. Přijít o děti...

Petr Kulhavý je dal na vychování do Jindřichova Hradce. No, moc bych za to nedala, že měl Vilém vždycky rád luxus a že se Petr Vok odjakživa obklopoval ženami a ženštinami, to – řekla bych – pramení odtud. Z dětství bez matky. Vždyť to byli chudáci.